

Geografia

Kto nebude mať úlohy, hodnotím ako nepracovanie na hodine

- *Odpísať si poznámky do zošita, naučiť a odpovedať na otázky*

Činnosť vody

Rieky majú veľký vplyv na premenu okolitej krajiny. Vytvárajú korytá, rozrušujú, odnášajú a ukladajú horniny – kamene, štrk, piesok, hlinu. Rieky si hĺbia svoje koryto a vytvárajú riečnu dolinu.

Každá rieka má svoj **prameň, tok, ústie**.

Prameň rieky

Prameň je miesto, kde rieka prirodzenou cestou vyviera na povrch zeme.

Rieky pramenia vysoko v horách a odtiaľ stekajú dole, až kým sa nevlejú do väčších riek, jazier, či morí.

Prírodný prameň rieky

Tok rieky

Tok rieky je každý vodný útvar, ktorý je tvorený tečúcou vodou.

Tok rieky sa člení na:

- **horný tok,**

Tok rieky Amazon v Južnej Amerike

Horný tok

Na hornom toku je spád rieky **strmý**. Rieka tečie rýchlo, zarezáva sa do horniny, vymieľa dno. Okrem toho odnáša horniny a obrusuje uvoľnené kamene. Vyrezáva si tak hlboké koryto a vzniká **dolina v tvare písmena „V“**.

Manínska tiesňava – dolina tvaru písmena „V“ vytvorená riekou

Stredný tok

V strednej časti toku má rieka **miernejší spád**. Rieka viac **rozrušuje brehy**. Koryto rieky je širšie. V zákrutách prúd vody spôsobuje **odnos alebo ukladanie** hornín.

Na vonkajšom okraji zákruty voda prekonáva väčšiu vzdialenosť, preto tečie **rýchlejšie**. Rieka **naráža** na breh, vymieľa ho a **odnáša** horniny. Rieka tu vytvára takzvaný **nárazový breh**.

Zákruty na strednom toku rieky Vltava

Na vnútornom okraji zákruty rieka prekonáva menšiu vzdialenosť, preto sa tok vody **spomaľuje**. Naplavené horniny sa v tomto mieste usadzujú. Rieka na túto časť brehu materiál **nanáša**. Vytvára tu takzvaný **nánosový breh**.

Dolný tok

V dolnej časti toku rieka tečie **pomalšie**. **Ukladajú** sa tu naplaveniny - najmä **piesok a hlina**.

Dolný tok Hrona

Ústie rieky

Ústie rieky je miesto, v ktorom sa rieka vlieva do inej rieky, rybníka, jazera, mora, či oceánu.

Ústie rieky Savy a Dunaja v Belehrade

Delta

Delta je rozvetvené ústie rieky do jazera, mora, či oceánu.

Typická pre deltu rieky je **vrstva naplavenín**. Vzniká v mieste, kde rieka už tečie pomaly a nie je schopná materiál ďalej prenášať.

Delta rieky má tvar podobný gréckemu veľkému písmenu Δ (**delta**).

Ako vzniká delta rieky?

Rieka prenáša materiál až do jazera, mora, oceána. Nahromadený materiál vytvára **vyvýšeninu** alebo **kužel**, ktorý vybieha do jazera, mora, oceána. Tento kužel naplaveného materiálu nazývame **riečna delta**.

Naplaveniny vytvárajúce kužel

V delte sa hlavný tok rieky rozvetvuje na **viaceré ramená, či kanály**.

Medzi najznámejšie a najväčšie delty patrí napríklad:

- delta na rieke **Níl** v Egypte,
- delta na rieke **Mississippi** v USA,
- delta rieky **Niger** v Afrike,
- delta rieky **Dunaj** – druhá najväčšia delta rieky v Európe.

Delta rieky Níl v Egypte má typický tvar gréckeho písmena Δ

Zopakujte si:

1. Z ktorých častí sa skladá tok rieky?
2. Čo je prameň rieky?
3. Čo je ústie rieky?
4. Čo je delta rieky?
5. Aký je rozdiel medzi nárazovým a nánosovým brehom rieky?